

Karen Blixen skal hverken sættes op på en piedestal eller tages som gidsel

Besøgende på Karen Blixen Museum i Rungsted i Nordsjælland vil i fremtiden blive præsenteret for, at den verdenskendte forfatter og hendes virke også kan opfattes som racistisk. Naturligt, at vi fortæller, hvad Blixen kan kritiseres for med nutidige øjne, siger museumsdirektør.

Af Pernille Dreyer perd@berlingske.dk

D

Da Elisabeth Nøjgaard i efteråret sidste år blev direktør for Karen Blixen Museum, var der et spørgsmål, som var vigtigt for hende at få stillet sine nye kolleger.

»Hvad er museets holdning til Blixens tid i Afrika og forholdet til kolonisering og racisme?« ville hun, der kom fra en stilling som forlagsdirektør i Gyldendal og desuden er formand for Forfatterskolen, vide som noget af det første:

»Mener vi noget - eller skal vi til at forholde os eksplicit til det?«

I dag, næsten et år senere, er Elisabeth Nøjgaard selv i stand til at besvare spørgsmålet.

I kølvandet på en sommer, hvor Black Lives Matter og sorte menneskers vilkår har fyldt nyhedsdagsordenen, og flere har erklæret sig parate til at rive statuer ned og erstatte vej- og gadenavne med nye, har Berlingske inviteret sig selv på besøg på Karen Blixen Museum Rungstedlund.

I en tid, hvor Glyptoteket har omdøbt to statuer, som indtil for nylig hed »slaven« og »slavinden«, Nationalmuseet har skrottet ordet »eskimo«, og Søfartsmuseet har fjernet »racistisk og sexistisk« skiltning om sømænd og slavehandel, vil vi spørge, hvordan museet forholder sig til, at verdenskendte Karen Blixen og hendes forfatterskab og virke - af nogle - opfattes racistisk. Hvilke overvejelser medfører det, og hvor meget skal museet varedelklare og tolke Blixen på vegne af sit publikum?

Vi skal lære af historien

Vi mødes i begyndelsen af juli på Rungstedlund, Karen Blixens landsted, der i dag fungerer som museum og kulturhus, ved Strandvejen i Rungsted.

Her er havudsigt til Øresund på husets ene side og en femten hektar stor naturgrund på den anden, hvor forbipasserende og museets besøgende kvit og frit kan nyde stilheden, indfinde sig i cafeen, spotte nattergalen og lærken i fuglereservatet eller lade sig betage af Blixens skærehave, der står i blomst.

Diskussionen om, hvorvidt Karen Blixen var racist eller ej, er ikke ny, og begge overbevisninger eksisterer. Nogle siger ja, andre siger nej.

Ja, for Blixen var kolonist, bestyrede en kaffeplantage i 17 år og var dermed med til at besætte Kenya, hvis lokale indbyggere hun omtalte som dyr, siger nogle. Nej, Blixen var ikke racist, men levede i en racistisk periode, hvor hun var modstykket, der keredede sig oprigtigt om de lokale og forbedrede deres forhold, siger andre.

Elisabeth Nøjgaard selv ønsker ikke at vælge side. I stedet ser hun som museumsdirektør en opgave i at lægge informationerne neutralt frem og lade de besøgende være med til at vurdere, hvad der taler for og imod.

»Det handler om, hvordan man vil læse fortiden. Hvis man læser Blixen i et nutidigt perspektiv, er der argumenter for, at hun var racist. Selvfølgelig - hun levede midt i et kolonisamfund og indgik i det samfund, blandt andet som leder af en virksomhed med tusindvis af lokale ansatte. Læser man derimod Blixen ind i den tid, hun levede, kan man også sige, at hun snarere var i opposition til det racistiske kolonistyre,« siger Elisabeth Nøjgaard:

»Af englænderne blev hun kaldt *pro-native*, som dengang var et skældsord. Og hun skrev selv, at det var bemærkelsesværdigt, at der overhovedet var noget, som hed *pro-native*,

fordi ordet indikerer, at man kan være imod landets folk,« siger Nøjgaard.

Som tingene er i dag fremlægger museet imidlertid ikke i selve huset, hvordan Karen Blixens person og tid i Afrika også kan opfattes racistisk, men det er et tema, Elisabeth Nøjgaard ønsker, at Rungstedlund også skal kunne formidle og forholde sig til.

»I dag inddrager vi ikke vores besøgende i det skisma, som Blixens tid i Afrika også er, og det vil jeg gerne,« siger hun og fortsætter:

»Fortællingen om Afrika og det, man kunne kritisere Blixen for med nutidige øjne, er ikke fortalt i dag, men jeg synes, at det er helt naturligt, at vi får fortalt, at Blixen kan læses på mange forskellige måder. Vi har alle, og i højere grad som institution, et ansvar for at lære af historien og fortælle om den - også set i et nutidigt lys.«

Elisabeth Nøjgaard fortæller, at museet blandt andet har fået et nyt website, der skal fungere som et magasin, hvor besøgende kan fordybe sig i spor, der vedrører Blixen og hendes forfatterskab.

»Her har vi taget første skridt i retning af en bredere formidling af kapitlet om Karen Blixens liv og årene i Afrika. I et afsnit her om Blix-

INTERVIEW

en og postkolonialismen gengiver vi nogle enkelte af Karens Blixens betragtninger om race og Afrika,« siger hun og fortsætter:

»Karen Blixen selv vidste godt, at kolonitiden og hendes egen rolle deri indeholdt mange dilemmaer og måtte vurderes i et større historisk perspektiv. Meget karakteristisk sagde Blixen senere: »Den Dom, som skal skrives over de hvide Folks Færd i Afrika, den ligger langt ude i Fremtiden; Historien selv kommer til at fælde den.«»

Blixen set fra flere sider

Foruden et nyt website har museet udvidet sine åbningstider, og de sene timer, hvor folk har fået fri fra job, skal blandt andet byde på foredrag og litterære arrangementer, hvor museet vil tage afsæt i de temaer, Blixen behandlede i sit forfatterskab og skabe samtaler ud fra disse.

Køn og kærlighed, skæbne og identitet, naturen og mennesket som forbundne størrelser samt klima og fiktion er blandt de emner, der vil blive taget op i løbet af efteråret, fortæller Elisabeth Nøjgaard.

»I den forbindelse vil det være relevant at adressere hele racismespørgsmålet, for det

var Blixen også optaget af. Hun sagde jo selv, at eftertiden vil dømme i historiens langstrakte lys,« siger hun.

Elisabeth Nøjgaard mener, at det er en ansvarsfuld rolle at påtage sig som kulturinstitution:

»Racisme findes. Det gjorde den, og det gør den, og som museum skal vi spille en rolle, hvor vi hverken sætter Blixen på en piedestal eller tager hende som gidsel. Det er vigtigt, at vi er i stand til at fortælle historien fra flere sider,« siger hun.

Hvad mener du med, at I skal passe på ikke at tage Blixen som gidsel?

»Det er en aktuell problematik i Black Lives Matter-diskussionen. Skal vi rive statuerne ned, eller skal vi fortælle rigere historier om, hvad det var, der skabte den tid? Min holdning er, at vi skal få fortalt, hvad der var forudsætningerne for de historiske begivenheder, så vi bliver klogere. Vi bliver ikke klogere af at rive ned - men af at få mere viden og viden fra flere synspunkter. Og så selvfølgelig forholde os til, at hvad, der er rigtigt for nogle, kan være krænkende for andre,« siger Elisabeth Nøjgaard.

Hun forestiller sig ikke umiddelbart, at Ka-

»Jeg synes, at det er helt naturligt, at vi får fortalt, at Blixen kan læses på mange forskellige måder.«

ELISABETH NØJGAARD,
DIREKTØR, KAREN BLIXEN
MUSEUM, RUNGSTEDLUND

»Vi bliver ikke klogere af at rive ned – men af at få mere viden og viden fra flere synspunkter,« siger Elisabeth Nøjgaard. Foto: Niels Ahlmann Olesen

ren Blixen Museum bør beklage på vegne af Blixen til de mennesker, der måtte føle sig racistisk behandlet og diskrimineret af forfatteren.

For museet er ikke Karen Blixen, og det ejer ikke Karen Blixen og hendes historie, pointerer Elisabeth Nøjgaard. Museet fortæller historien om Karen Blixen.

»Umiddelbart mener jeg ikke, at det er et museums opgave at undskylde, men det er et relevant spørgsmål, som vi må forholde os til. Vi vil først og fremmest fremhæve, at her har vi en dansk forfatter, der skrev fantastisk verdenslitteratur i liga med H.C. Andersen og Kiærkegaard, men som også levede i en tid og et sted i verden, hvor kolonisering blomstrede. Det forholdt hun sig faktisk ret avanceret til, men hun var også en del af tidens spilleregler, og flere af hendes udsagn fremstår i dag problematiske. Hvad kan vi fortælle med det afsæt, og hvilken dialog kan vi invitere til? Det er relevant for os.«